

WWW.UNILIB.RS

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 18. У Будиму 10. Децембра 1864. Год. VI.

Изясненіе Свете Литургіе.

Изъ Духовне Бесѣде извадио Н. Ђ. В.

(Свршетак.)

Благодарствена Екшенија.

Свештеникъ однесавши потиръ са св. Дарима у жртвеникъ, враћа се къ престолу, а діакоњ на глави однесавши дискосъ са звѣздицомъ и покровима у жртвеникъ, разпасуе орарь и меће га на себе онако, као што се обично носи, пакъ виђе на амвонъ и позива вѣрне да захвале Богу, што су се удостоили примити св. Тайне, овимъ рѣчма:

„Прости прїимше божественныхъ, пречистыхъ, безсмертныхъ, небесныхъ и животворящихъ страшныхъ Христовыхъ таинъ, достойно благодаримъ Господа. т. е. Прости, или с' чистомъ душою примивши пречисте и божствене Христове Тайне, достойно захвалимо Господу. Тако многа и узвишена наименованя даю се овдѣ светоме причешћу, за показати причестницима, како ихъ в Господъ великогъ благодѣянїя удостою. Свети Дари називаю се божествени и пречисти, по томе, што су они право Тѣло и права Крвь Богочовѣка Іисуса Христа; безсмертни и животворни зову се они с' тога, што ће по рѣчма самога Господа свакій, кои еде плоть Нѣгову и кои пїе крвь Нѣгову имати животъ вѣчный (Іоан. 17, 54); небесни називаю се св. Дари зато, што Іисусъ Христосъ самъ себе назива хлѣбомъ живимъ, кои е дошао с' неба (Іоан. 6, 51); напоследку се они зову страшни, с' тога, што они кои ихъ примаю недостојно, подпадаю подъ велико осуѣнѣ, по онимъ рѣчма апостола Павла: „Идыи и пїай недостојнѣ сѣдъ свѣтъ гл҃сть и пїетъ.“ (I. Кор. 11, 29)

Помоливши се затымъ діакоњ Богу да насъ онъ закони, спасе, помилуе и сахрани своіомъ милошћу, позива вѣрне да

садъ, пошто испросише, да цѣлый тай данъ проведу свето, мирно и безъ грѣха, препоруче себе и еданъ другога Христу Богу. Народъ пристае на то с' рѣча: „Тебѣ Господи,“ а свештеникъ савіе антимише и надъ нимъ прекрети евангеліємъ говорећи: **Якѡ ты еси ѡсващеніе наше и тебѣ слава возсилаемъ Отцѣ и Сынѣ и Свѣтомѣ Духѣ: нынѣ и присиш и въз вѣки вѣкѡвѣз Аминѣ.**

Заамвона молитва.

Свештеникъ, давајући на знанѣ да се св. Литургія свршила, и да вѣрни могу изъ цркве излазити, полазећи изъ олтара на средъ цркве говори: „**Въ миромъ изидемъ.** Вѣрни примајући то дозволенѣ одговараю да они желе изићи „О имени Господни“ т. е. с' Божиимъ благословомъ; не само у миру него и у име Господа Бога носећи у ердцу своемъ благодать и милость Божию, и старајући се, да одсадъ свагда по вољи Божіой живе и да одъ дана на данъ све веѣма напредую у побожности и у свакој добродѣтели Христіанској.

Пошто предъ Спасителѣвомъ икономъ стоећій диаконъ позове вѣрне на молитву, свештеникъ изиђе на средъ цркве, и ставши за амвонъ, чита велегласно ову молитву:

„Благослованъ благословащійа тѣ Господи, и ѡсващали на тѣ ѡуповащійа, спаси люди твои и благослови достоаніе твое, исполненіе цркве твоея сохрани. ѡсвати люкащійа благолѣпїе домѣ твоего: ты гѣхѣ възпрослави кожественною твоею силою, и не остави насъ ѡуповащійхѣ на тѣ, мирѣ мірови твоємѣ дарѣи, црквамъ твоимъ, свѣщенникомъ, всепресвѣтлѣйшемѣ и державномѣ імператорѣ нашемѣ Францѣ Іулиѣ Первомѣ, воинствѣ, и всѣмъ людемъ твоимъ. **Якѡ** всакое дааніе благо и всако дарѣ совершенъ свѣше естъ сходаи ѡ тебе Отца свѣтѡвѣз, и тебѣ слава и благодареніе и поклоненіе возсилаемъ. Отцѣ, и Сынѣ, и Свѣтомѣ Духѣ: нынѣ и присиш, и въз вѣки вѣкѡвѣз.“

Молитва ова естъ као нѣко скраћенѣ своју молитава, кое се на Литургіи Богу приносе, у нѡй се найпре иште благослов Божїи на све, кои Бога славе, затимъ на оне, кои любе лѣпоту дома Божїегѣ, т. е. кои доприносе къ украшаваню светыхъ Божїихъ храмова; напоследку на све цркве (обштїне) на цара, войнике и све люде. Молитва се свршуе сѣ признаванїемъ да свкїй добаръ даръ долази одозго одъ Бога Отца свѣтлостїи. Цѣла та молитва одъ рѣчи до рѣчи на Србски значи ово:

„Господе, — кои благосляшъ оне, кои те славе, и освещушъ оне, кои се на тебе ухваю, — спаси люде твоє и благовести наслѣдіє твоє (имовину, баштину твою, вѣрне христіяне), испуненѣ цркве твоє сахрани, и освети оне, кои милую красоту дома твога. Ты те люде прослави божественомъ силомъ твоіомъ и неостави насъ, кои се у тебе ухвамо; миръ свѣту твоєму даруй, црквама твоима, свештеницима, найпресвѣтліємъ царю нашемъ Францу Іосифу Првомъ, войсци, и свима людемъ твоима (свему народу твоєму). Єрь є свако добро даванѣ и свакой савршенѣ даръ одозго, и силази одъ Тебе Отца свѣтлостій, и Теби славу и благодарностъ и прославлянѣ (поклоненіє, молитву) шилѣмо Отцу и Сыну и Светоме Духу, сада и свагда и довека Аминѣ.“

Раздаванѣ антидора, Благословѣ и Ошпустѣ.

На свршетку заамвонне молитве савъ народъ рекне Аминѣ, и у трипутъ поє: „БѢДИ ИМА ГОСПОДНЕ КЛАГОСЛОВЕНО ѿ ИМѢИ И ДО ВѢКА, т. е. Нека буде име Господиѣ хвалѣно (славлѣно) одъ сада па до вѣка. Затимъ се у пређанния времена читао Псаломъ: „Благословлю Господа на свакоє время,“ и свештеникъ раздаває Антидоръ, кое садъ кодъ насъ после одпуста бива. Антидоръ значи „умѣсто дара,“ и састои се изъ остатка оне просфоре, изъ кое є на проскомидіи извађенѣ Агнецъ.

У прво време Христове цркве сви су се Христіани причешћивали о свакой Литургіи, и кои се збогъ маловажныхъ каквихъ узрока лиє причешћиває тога су сматрали као преступника; когъ валя одъ цркве одлучити. Доцниє св. црква спиходећи немоћи и свѣтскимъ бригама людскимъ, одредила є извѣстне постове годишнѣ, у кое су свѣтски люди обвезани св. причешће прилати, и дозволила є да могу христіани на Литургіи присутствовати а да се непричесте, но за споменъ стародревного побожногъ обичая установила є, да се раздає Антидоръ, кои намъ напомињѣ такође и братолюбне трапезе прыхъ христіяна.

После „БѢДИ ИМА ГОСПОДНЕ КЛАГОСЛОВЕНО“ свештеникъ стоећи на царскимъ дверима, лицемъ къ народу окренуть, благосляє народъ и препоручега милости и човѣколюбности Божиєи є рѣчма: „Благословеніє Господне на васъ тогѣмъ клагодатію и челоуколюбіємъ всегда имѣи и присно и въ вѣки вѣковъ. На кои благословѣ одговара народъ є рѣчию: „Аминѣ.“

Затимъ свештеникъ окрене се къ частной трапези, и прославляє Господа Іисуса, кои намъ заповѣди да служимо св. Ли-

тургию и кон намъ даде надежду, да ће намъ све оно подарити, што є къ спасенію нашемъ потребно. Прославляѣ то изражава се рѣчма: „Слава тебѣ Христе Боже ђупованіе наше, слава тебѣ.“ Народъ единодушно потврђує возгласъ свештениковъ, одъ свое стране изричуѣ славу Отцу и Сыну и Светоме Духу; пакъ у трипутъ иште помилованѣ одъ Бога, съ краткомъ молитвомъ „Господи помилуй,“ и моли свештеника за благословъ предъ излазкомъ изъ цркве рекавши: „благослови!“

Свештеникъ окренувсе народу, чини отпустъ, т. є. дає народу благословъ, да може куѣ одлазити, увѣравајуѣ га, да ће Христосъ истинитый Богъ нашъ по молитвама свое пречисте Матере и своихъ светихъ угодника спасти и помиловати насъ, єрбо є онъ благъ и човѣколюбивъ.

После одпуста народъ поє молитву Христу Богу за спасеніє и помилованѣ, свѣтога цара, духовникъ старешина, Христолюбиве войске, основателя и приложника светогъ храма у коме се служи, и свима овима жели одъ Господа многая лѣта.

Земля.

Єдна лекція изъ природословља.

(За читаѣ са стариомъ децомъ на земљовиду или на глобусу.)

(Продуженѣ.)

2. МАТЕМАТИЧКО ПОДЕЛЕНѢ ЗЕМЛѢ. Виделисмо, да є земля као тана и лопта округла, и то є у главномъ истина, али опетъ ние сасвимъ и савршено таква. Предузиканимъ различнимъ мєрєњима и рачунима нашло се, да є на оба своя края мало утнѣна, и то є на обртима (половима). Єданъ є одъ ти обрта на крайномъ северу нѣзиномъ, више когъ стои сасвимъ правце у висъ и изнадъ тємена она обртна звезда (поларна) што є наши станицомъ зову, ваѣда зато, што су увєчбали, да се та єдина никудъ нецонице, по вазда на истомъ месту стои, а све остале чине се, да око нѣ иду. Тай край землѣ зове се северни, и у свима земљовиднимъ картама ставлѣнъ є озго. Противно одъ тога, а на другомъ краю на крайномъ югу землѣ стои други обрт, то є южни обрт или пол.

Узмимо садъ, да є провучена одъ єдногъ па до другогъ обрта крозъ средъ землѣ права линія, као оно продевена игла крозъ клупче

коница, или као на глобусу ова гвоздена осовина, то онда имамо ову линију, што се зове осовина земљ. Те осовине у природи нема, ал ми морамо узети, као да је донста има, да би могли јасније сватити, како се земља обрће.

Узмијмо сад, да има на земљи и то на среди од оба обрта а свуд унаоколо едан појас, као оно на бурету обруч. то онда имамо ову линију, управо коло, што се зове равнитељ ил полутинк (екватор) зато, ер кад би се туда земља пресекала, разишла би се на две равне поле, на полу северну и јужну. Нема ни тога кола у природи, као ни осовине, али морамо узети, као да га има, да се лакше наћи можемо, кад кои предео на земљи тражи-мо. И почем рекосмо, да је лопта наше земљ на обртима мало утинџна, то је онда та осовина мало краћа, него што би била, кад би на равнитељу кроз сред земљ продевена била.

Да би могли лакше наћи, где које место на земљи лежи, повучене су на земљовидним картама, као и на глобусу многе линије, од коих неке теку упоред са осовином, а друге упоред са равнитељом. Свака је та линија на глобусу подпуно коло као појас ил обруч. Још морамо упамтити, да се по узетом обичају у рачуну свако коло поделује на 360 еднаки делова, и да се сваки така део зове степен (град) тако се дели и равнитељ на 360 степени, и почем је тај појас око земљ 5400 миља дугачак, као што ћемо после видити, то има сваки степен на равнитељу 15 миља.

Повуцимо сад од едиог обрта до другог ал све на единако раздалеко 360 линија, то ће те линије изпресецати равнитеља на 360 еднаки делова и с тим ћемо имати обележен сваки степен. На глобусу као и на мањим земљовидним картама повучене су те линије све од 10 до 10 степени и простор од едне до друге линије представља онда дужину од 150 миља, или по 5 миља хода на дан дужину од 30 дана хода. Те линије ил управо кола зову се полуданици (меридијани) зато, ер кад сунце над њи дође, онда имаю сва места, која на тој линији с едне стране стоје право подне, а с друге стране праву поноћ.

Од ти линија број се ова, што просеца ово мало на запад-ним приморју Африке лежеће острово Феро за први полуданик; тако се од старине узело, па тако стои и данас, ма да би данас многи ради, да то пренесу на главну француску варош Париз. Од тога првог полуданика број се на исток источна, а на запад западна дужина. Кад се зна, на ком полуданику које место лежи, онда се и знаде колико је степени па колико миља далеко на исток

или на запад од онога првог полуданика. Та даљина зове се у земљописима источна или западна дужина тог места.

Али тим се још незна точно, где које место управо лежи, него је још нужно знати, колико је и на север или на југ од равнителя удаљно. Зато су повучене ове попречно линије, управо кола, поясеви, упоред са равнителом. Има их 89 к северу и толико југу, где су од степена до степена обележене, а где су повучене само од 10 до 10 степени, ту их је само 8 к северу, а 8 к југу. Од ових кола, што је које ближе обртима, то је све мањ. Свако ово коло изпресеца опет она полудневна кола на 360 степени. Тако се види на свакој земљовидној карти као и на глобусу нека непрекрштана мрежа, по којој је лако свако местанце на земљи наћи. Ове попречне линије или кола зову се упоредне (паралеле), јер иду упоред са равнителом.

Кад се сад зна, на којој упоредној линији које место лежи, онда се одма и зна, колико је то место на степене пак и на миљ далеко на северу или на југу од равнителя. Та даљина зове се опет у земљописима ширина тог места. Тако је п. п. Новисад на 45 степ. северне ширине, и на 37 ст. источне дужине. Кад оће дакле које точно да означаи предео, где које место лежи, или на мору оће да каже, где се управо находи, то мора знати, које се упоредне и полудневне линије ту пресецају. Тако лежи Загреб на 45 ст. север ширине и 34 источ. дужине, Београд на 44 шир. и 38 дужине. И будући, да се сваки степен поделов баш као сат на 60 минута, и сваки минут на 60 секунда, то се онда каже, да Новисад лежи на 45 степ. и 14 минута сев. шир. а на 37 степ. и 30 мин. ист. дужине; Будим лежи на 47 ст. и 22 мин. шир. а 36 ст. и 40 мин. дужине; и почем се степени бележе са знаком °, а минути са овим ', то се онда и овако пише: Беч лежи на 34 ° 2' дужине и 48 ° 12' ширине, Цариград на 45 ° дуж. 41 ° шир. Париз на 49 ° шир. и 20 ° дуж., Петроград лежи на 48 ° дуж. и 60 ° шир.

Међу упоредним колима има четири знаменитија, то су она на 23½ и на 66½ степ. с обе стране равнителя и зову се оно врепа (тропска), а ово ледена кола. Ово су исто онолико далеко од обрта као она од равнителя. Северно врепа коло зовесе и коло рака, а оно јужно зовесе коло козорога, и цео простор земљ. који између та оба кола лежи зове се врепа пояс (тропски). Простори земљ. што леже између врепа и ледени кола са обе стране равнителя зовусе умерени поясеви, а они простори више ледени кола до обртова зову се ледени поясеви. У тима различитим поја-

сина на земљи различна је и топлота, као што се већ по именима поясева види. Люди што живе око екватора имају увек сунце под-нем готово управо над темепом и дваред у години сја начас сун-це у најдубљ бунаре управо у дно, а торњиви као и друге усправо стојеће ствари небацају на тај час сена баш нимало, тога случая у другим пределима никад нема. А опет у пределима преко ледени кола бива сваке године, да сунце лети дуго незађе, а зима неизађе, и таков дан ил ноћ трае за више наши дана, и што ближе обртима све дуже тако, да на обртма трае дан пуно 6 месеци, а толико ноћ, и потоме е тамо у години само едан дан и една ноћ; а у пределима између врели и ледени кола излази и залази сунце свако 24 сата.

3. ВЕЛИЧИНА ЗЕМЉ. Да видимо сад колика је земља и како се може дознати њезина величина. Многи мисли, да ние можео мерити то, што је толико големо, особито кад је још и не-приступно, али звездари (астрономи) измерилису далеко теже ствари и пронашлису, колико је велико сунце и колико је далеко од земљ, и за кое време обиђе земља око сунца и месец око земљ, и они су измерили то тако на длаку, да умеу напред на стотине година казати, кад ће бити помраченљ месеца и сунца, па погоде на минут.

За меренљ величине земљ морало се најпре дознати, колико има миља на поясу. Целу земљу премерити на поясу хватом ил ланцем ние било можно, зато су само неки део тога пояса мерили, и онда су помоћу сунца и звезда изнашли, колики мора бити пояс земљ. Тако е нађено, да земља на поясу (екватор) има 5400 миља. Преко обрта мерена износи мало мањ, ер је на обртима мало утинђна. Кад би дакле на поясу свуд сува и равна била, да би е мого човек сувим обићи, то би морао по 5 миља на дан идући близу 3 год. дана ића, док би е обишао; ашећи на кињу и прелазећи сваки дан 10 миља морао би $1\frac{1}{2}$ год. дана ићи; паро-плов прелазећи на дан по 20 миља морао би 9 месеци дана путо-вати, а паровоз, кои на дан близу 100 миља пређе имао би 54 дана дан и ноћ непрестано ићи, док би е сву унаоколо обишао.

Кад се зна донти ил танету колики је пояс, онда се лако може знати, колика је и дебљина процен те лопте; треба само пояс са $3\frac{1}{2}$ поделити. Кад се дакле подели 5400 са $3\frac{1}{2}$ то изађе да процен земљ на поясу има 1719 миља. На обртма е са 6 миља краћи, и потоме е средња дужина процена 1716 миља. Кад би се дакле дао копати бунар кроз земљу, то би се морало 858

милу у дубљину ући, док би се само до пола дубљине до срца дошло; па кад би се ко у нѣга на вдеку спуштао, и то спуштањ тако нишло, да се за свака два сата едну миљу доле оде, то би се имао онај преко 70 дана и ноћи непрестано силазити, док би до дна дошо; а кад би се дао прокопати бунар кроз целу земљу, до на другу страну, онда би се морао онај још 70 дана дан и ноћ непрекидно пужати, док би на другој страни из земљ изашао.

Оћемо л да знамо колика е ширина земљ, простор, то нам ваља пре знати, како се уопште меря ширина или простор. За мерењ то употребљава се мера четвороуголна (квadratна) а таква стопа, хват и миља има исто толико ширине као и дужине.

Кад се зна, колики е појас танета или лопте ков, онда се може лако дознати и ширина целе површини те лопте; ваља само умножити појас са процепом. Кад се дакле умножи 5400 са 1719, то изађе, да ширина земљ има 9,282,600 четвороуголни миља. Наша войводина: Срем, Бачка и Банат имала е 529, а Хрвацка са Славониом 300 такови миља, по томе би на простор земљ стало на 17000 войводина или на 30,000 Хрвацки. Отуда можемо представити, колишан е овај простор земљ, што га ми своим очима прегледати можемо, колишно л' заузима ово место, у ком ми живимо.

Још имамо видети, колика е маса земљ или телесни садржај нѣзн. Ово се опет мери на меру телесну (кубску). У тој мери има стопа, хват, миља исто толико и дебљине још, колико дужине и ширине, као н. пр. хват камена.

Маса танета или лопте дозна се, кад се простор са $\frac{1}{8}$ процепа умножи. По томе има земља 2659 милиона кубски миља. Кад 1 такав хват има 216 кубски стопа, и кад се ископа рупа земљ од едног кубског хвата, па треба по 12 кола, да само тај 1 хват земљ однесу, а да нѣга би требало кола, док би само едну едну кубску миљу земљ пренели, која 256 Биллиона такови хвати има; па то е онда тек единица од оно 2659 милиона миља.

Да су ови рачуни известни, о том нема сумњ, али е доказивањ дуго, и не да се часом свршити; зарад тога има друга велика наука, која се зове математика, у којој се то учи и доказуе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБЛИОТЕКА

Решения.

Загонетке: 1. Презори. — 2. Од сата. — 3. Одск. — 4. Сулчаник. — 5. Шестар (црка). — 6. Огледало. — 7. Књига. — 8. Сат. 9. Потоци, реке. — 10. Ветар. — 11. Рђа. — 12. Они, што их ко ја спу видн.

Игре: 1. I, II, III, X, — 2. XII кад пополе пресечеш. — 3. 1211. Задаће: 4. 123. — 5. 16. — 6. $8+2=10$, $12-2=10$: $5 \times 2=10$, $20:2=10$, то су те четир гомиле, а износе ускупа, $8+12+5+20=45$.

Школске књиге *)

Следеће за вишу гимнасију прописане хрватске књиге могу се добити код ц. кр. бечке дирекције школски књига (к. к. Schulbücher-Verlags-Direction).

Spmenici stare jugoslavenske književnosti, složeni po Dru. J. Subboticu. (Denkmäler der alten südslavischen Literatur.) 3¼ tab. 18 nov. Ilirska čitanka za gornje gimnazije. (Ilirische Chrestomathie für Ober-Gymnasien.) 1 Theil. 34¼ tab. 1 fl. 91 n. 2 Theil 29¼ tab. 1 fl. 65 n. Pověstniha austrijanske države. (Lehrbuch der österreichischen Geschichte von Tomek. 12¼ tab. 42 nov.

Biljarstvo za višje gimnazije, spisao Bogoslav Sulek. (Pflanzenlehre von B. Sulek). 20½ tab. 62 nov.

Pouka u algebri za viš. u gimnaziju. I. svezak. (Lehrbuch der Algebra von Dr. Fr. Močnik. 14 tab. 41 nov. II. svezak. 9¼ tab. 34 nov.

Počela Siloslovja od Dr. Andrije Baumgartnera, za višje gimnazije. (Dr. A. Baumgartners Anfangsgründe der Naturlehre.) Mit 133 dem Texte beigedruckten Holzschnitten. 26½ tab. 79 nov.

Црквене књиге.

Код исте дирекције у Бечу могу се још и следеће црквене књиге добити, али само часловци и псалтири са провизионом.

	Лепше издања:				Лошије издања:				
	неvezано		vezано		неvezано		vezано		
Триједионз.	9	фр. 60	нч. 20	фр. 40	нч. 6	фр. 80	нч. 9	фр. 95	нч.
Индологионз.	9	" 30	" 19	" 80	" 5	" 60	" 8	" 40	"
Овтихџ I. д.	7	" 70	" 18	" 20	" 5	" —	" 7	" 80	"
" II. д.	7	" 40	" 17	" 60	" 4	" 60	" 7	" 40	"
Пентикостарз.	6	" 30	" 16	" 80	" 3	" 70	" 6	" 50	"
Сазжебника.	2	" 80	" 8	" 5	" 2	" —	" 3	" 57½	"
Трекникз.	1	" 90	" 7	" 15	" 1	" 40	" 2	" 97½	"
Часловке	1	" 38	" 1	" 46	" 1	" 92	" 1	" —	"
Псалтирз	1	" 50	" 1	" 58	" 1	" —	" 1	" 8	"
Евангелије					8	" 40	" 11	" 20	"

*) Ко ови књига више купи и то катехетички бар за 5 фт а остали за 10 фт, добија ако је из Славоније ил Рвацке 20, ако л' из Далмације ил Војне крајине 30 на 100 провизиона и од неvezани још 10 од повезе.

Оглас књига.

У трговини од Библија у Пешти (Bibel-Verlag, Pest, Waitzner-gasse Nr. 9, 1. Stock im Hofe rückwärts) може се добити:

Псалтир, превео Ђ. Даничић (serb. Psalmen, Cyrill Schrift) мање издање у платну вез. за 15 нов., веће изд. 25 нов.

Нови завет, прев. В. Караџић (N. Testam. Cyrill Schrift) у платну 40 нов. у кожи 50 нов.; везано заједно с псалтиром (mit Psalm.) у плат. 55 нов. у кожи 65 нов.

Препоручујемо обе књиге учитељима, да их како су нечувено четине и за награду деци употребе.

У истој продавници могу се добити: те исте и од истих преведене књиге по исту цену штампане са латински писмени (Latein Schrift).

Далје се може добити

Нови Завет на следећим страним езицима и то: на бугарском за 50 нов., на влашком 50 нов., на руском 40 нов., а заједно с псалтиром 50 нов., на дојнолужичком 30 нов. на чешком 15 нов. а с псалтиром 20 нов. на пољском заједно с псалтиром 25 нов. на мађарском заједно с псалтиром 20 нов. без псалтира 15 нов. на немачком 10 нов. а заједно с псалтиром 15 нов. на енглеском 20 нов., на немачком заједно са енглеским езиком 75 нов., на француском 15 н. на новогрчком заједно с француским 75 нов., на старогрчком 50 нов., на новогрчком 75 нов., на талијанском 30 нов., на литванском 25 нов., на турском езику 2 фр 50 нов.

а цела Библија може се добити:

на лужичком за 75 нов., на чешком 76 нов., на пољском 75 нов., на мађарском 1 фр 30 нов., на немачком са ситни пасмени 35 нов., са крупни 50 нов., са још крупниим 1 фр 50 нов., на енглеском 65 нов., на француском 1 фр., на талијанском 75 нов., на литванском 75 нов., на сирском 6 фр., а на турском езику за 4 фр 50 нов.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

С а д р ж а ј и.

I. Наредбе.

1. Ради поправљања школски здања, набављања огрева за школу и издавања учитељске плате стр. 45.—
2. Ради системе учења стр. 45.—
3. Ради учевне опреме за школе стр. 46. —
4. О школским одморима стр. 46.—
5. Ради пописа деце за школу способне стр. 47.

Упутства. 1. Привремено упутство за месне надзиратељ школа стр. 61. — 2. За месне управитељ школа стр. 109.—

3. За дистриктуалне надзиратељ стр. 142, 157 и 173.

II. Школа, учитељ и надзиратељи.

Знаци добре школе и учитеља стр. 4. и 17. — О визитацији школа стр. 33. — Свештеници и школа стр. 49, 65 и 81. — Економска наука у школи стр. 97. — Јавни изпити стр. 99. — Едан образац устройства пародне школе стр. 161 и 177. — Још едан образац устройства школе стр. 197 и 214; и додатак стр. 217.

III. Из Педагогике.

Воспитањ, занг и наука стр. 21. — Образи домаћег воспитаня: Крадљива деца стр. 59. — Мазна деца стр. 59. — Добри ујко стр. 59. — Искрице за воспитатељ: Дечие любопитство стр. 76. — Туђе добро стр. 76. — Ћутањ стр. 76. — Страшљивост стр. 92. — Штедљивост стр. 121. — Ред стр. 122. — Дечия игра стр. 128. — Психологичне искрице: о важности психологије за учитељ стр. 246.

IV. Из науке вере.

Литургија. Изиснењ св. Литургије стр. 7. I. Литургија у времена апостолска стр. 8. — II. Литургија после апостолски времена стр. 23 и 34. — III. Литургија од како е христ. црква овлада стр. 51.

О св. храму стр. 54. — Ввеме кад се литургија служи стр. 68. — Лица која служе стр. 69. — Свештене одежде стр. 85. — Свештени сасудови стр. 101. — А. Проскомидија стр. 113. — Б. Литургија оглашених стр. 129, 145 и 166. — В. Литургија верних стр. 183, 192, 209, 225, 241, 257, и 276.

Псалми. Изјасненѣ псалма 47-о стр. 10. — Псал. 64-о стр. 37. — Псал. 83-ег стр. 230. — Псал. 84-ог стр. 245. — Псал. 85-ог стр. 262.

V. Басне, приче, тумаченѣ пословица, осматрања.

Басне. Коза и яре стр. 28. — Вук, ован и српа стр. 43. — Млади и матори рак стр. 60. — Коза и магаре стр. 60. — Деоба стр. 60. Ярац и лисица стр. 124. — Жаба и миш стр. 124. — Жаба и рибе стр. 124. — Сунце и ноћ стр. 236.

Приче. Домаћи благослов стр. 12. — Два слепца стр. 27. — Каштига непослушности стр. 60. — Свађа стр. 75. — Лажливо чобанче стр. 75. — Мудри судија стр. 140. — Крадљивци стр. 140. — Ускрсна ја стр. 149. — Свађа зиме и пролећа стр. 153. — Три лептирка стр. 154. — Срдица тврдица стр. 155. — Мирољубност стр. 155. — Локман стр. 155. — Не лежи на зелено сено стр. 172. — Тичар стр. 172. — Золѣво гњазо стр. 172. — Незадовољни просњак стр. 236.

Тумаченѣ пословица. Више уме луд заштити нег паметан одговорити стр. 75. — Ое одлажи на сутра, што данас свршити ваља стр. 124. — Не право тециво на треће колено неслази стр. 123. — Празно буре звечи стр. 123.

Осматрања. Св. Недеља стр. 26. — Басна стр. 27. — О ученоу стр. 28. — Земљоделство стр. 44. — Мржња стр. 236. — Благодарност стр. 252.

VI. Из земљописа, повестнице и животописа.

Земљопис. Облици делова света стр. 4 и 69.

Повестница. Срби у Угарској: пре Косова стр. 90. — После Косова стр. 90 и 106. — Срби у Рвацкој стр. 119 и 137. — Срби у Ердељу стр. 139. — Кнез Лазар стр. 232, и 248.

Животописи. Доситеј Обрадовић стр. 41, 71, 88, 103, 117 и 135. — Генерал Милутиновић стр. 150 и 170.

VII. Из природописа.

Шаран стр. 186. — Долазак ласте стр. 202. — Земља: округлост и привлачна снага земљѣ стр. 264. Математично подељенѣ земљѣ 278, и величина земљѣ 281.

VIII. Загонетке, задаће, игре.

Загонетке стр. 44. и 268. — Задаће стр. 44. и 268. — Игра обруча стр. 156. — Игра школе стр. 156. — Игра лапа и ноћи стр. 204. — Решенија загонетака и задаћа стр. 80. и 283.

Школске вести.

О школи. Народна школа у Русији стр. 141. — Школе у войводству десавском стр. 205. — Стаић школа у турској стр. 269. — Еврејски школски одбор стр. 127. и 239. — Школски устав стр. 125. — Разшириваић школа стр. 111. — Сентомаш и реална школа стр. 47. Славјибѣ царског дана стр. 94.

Школске хронике стр. 189. и опет хронике стр. 190. — Школске библиотеке стр. 176.

Гимнастика као редовна наука стр. 13. — Гимнастика у народној школи стр. 125. и 190.

Каштиге за непоходнић школе стр. 29. — Школски испити стр. 125. — Испити весни новака стр. 254.

Оспа у школи стр. 14. — Кратковидност на школској деци стр. 190. Нега челе и воћака стр. 253.

Ручне радње у девојачкој школи стр. 191. — Женске индустријалне школе стр. 253.

Недељна школа стр. 34. — Недељна школа за шегрге стр. 13. и 270. — Заятљиска школа стр. 175. — Земљоделска недељна школа стр. 126. — Земљоделске школе у Ческој стр. 238.

Главна школа стр. 176.

Заводи за слепу и нему децу стр. 253. — Наредба за слепу и нему децу стр. 270.

Приватне школице стр. 254.

Поклоњиве школске књиге стр. 175. — Милосрдни дари стр. 125. — Задужбине стр. 62. — Стипендије за православне ђаке стр. 206. и 221.

Дистриктуално надзиратељство стр. 94. — Изображанѣ свештенства за надзирарѣ школа стр. 94. — Хигиенично надзиранић школа стр. 191.

— Опис школског станија стр. 253.

Препарандски курс стр. 93. и 94. — Учитељски испити у Швајцарској стр. 254. — Економска наука у препаранди стр. 125. — Поклан препаранди стр. 93. — Стипендије за препаранде стр. 112. и 238.

Евангеличке семинарис у Угарској стр. 77. — Учитељска семинарија у Потсдаму стр. 237. — Едно семинарско здање стр. 95.

Женска препарандија стр. 126.

О учитељима. Наплаћиваић учитеља стр. 15. и 79. — Учитељске плате стр. 176. — Повишаваић учитељске плате стр. 191. — Осниваић

лепше учитељске плате стр. 94 и 270. — Награде учитељима стр. 94, 125 и 127. — Прилози учитељима на скупоћу стр. 127. — Помоћ учитељима стр. 238. — Учитељске стипендије стр. 13. — Материјално осигураић учитеља

стр. 31. — Пензионоваић ст ри и слаби учитеља стр. 94. — Пензионанди

фондови стр. 126. — Фонд за учитељске удовице и сироте стр. 270. —
Учитељска отличая стр. 93. и 125. — Аранжовањ учитељски станова стр. 31
Учитељска друштва стр. 30. — Учитељски зборови стр. 224. —
Учитељске библиотеке стр. 94. — Економски курс за учитеља стр. 126.
— Учитељске задаће стр. 191. — Учители и свилена буба стр. 14. —
Курс за учитеља рад неге воћа стр. 125. — Чела и учители стр. 14. —
Челарско друштво стр. 126. — Поклони учитељима стр. 32, 64 и 96. —
Друштво учитеља рад подпоре у болести стр. 270.

Статистични подаци: о срб. школи у Будимској дијецези
стр. 95. — У Бачкој дијецези стр. 63. — У Темишварској дијецези стр. 29.
— У Вршачкој дијецези стр. 29. — У Далматинској дијецези стр. 175. —
О школима у Ческој стр. 191. — У школи у Крањској стр. 239. — О
походној школи стр. 48. — О веку учитеља и свештеника стр. 176.
Управиљна учитељска места стр. 15. — Попуљна учит. места стр.
95, 127 и 158.

Огласи: Књиге за срб. народне школе кое се могу добити у
Будиму код дирекције кр. угар. свеучилишт. печатањ стр. 16. — Кое се
могу добити код дирекције срб. препарандне у Сомбору стр. 64, и код
нјни комисионара стр. 96. — Кое се могу добити у Бечу код п. кр.
дирекције школски књига стр. 239.

Књиге за хрвацке народне школе стр. 255.

Србске и хрвацке књиге за нижу и вишу гимнасију и реалку
стр. 271 и 283.

Црквене књиге стр. 283.

Псалтири, Нови завет и цела Библија на различним езицима у тр-
гвини од Библија у Пешти стр. 284.

Нова рачунаљка стр. 256. — Нове камените таблице стр. 256.

Нови прилози на фонд школског листа стр. 32, 86. и 128.

ОБЈАВА

за

ШКОЛСКИ ЛИСТ

за 1866 годину.

Школски Лист є прошле године због учестаног путовања Господина Уредника по званичним пословима, тако остао да се само пет броева главнога Листа и два Додатка распослати могло.

Господин Школски Савѣтник Др. Ђорђе Натшевић немогући због званичних послова далѣ Лист овај уређивати, позвао є мене, да се одсад издавања и уређивања примим, а уєдно опуномоћію ме є, да у име нѣгово свима ланьским предплатницима подпуну накнаду дати могу с' бровевима Школскога Листа и Додатка од ове године.

Уздајући се у подпору нашега народа примам се я овог трудног посла и явљам, да ће ШКОЛСКИ ЛИСТ наступајуће 1866 године овде у Сомбору точно и уредно у оваковом формату и на целом табаку излазити месечно двапут, петнајстог и последнѣг дана свакога месеца. Уз' то ће јошт на свршетку свакога месеца излазити додаток Школскога Листа, под насловом: „ПРИЯТЕЛЬ СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.“

Школски Лист ће доносити чланке о школи, учительима, и о воспитаваню и ученю дече из Педагогіе Дидактике, Ме-

www.bnlib.rs

тодике и Историје ових наука; израђене лекције учевних предмета' за углед, предлоге за побољшање материјалног стања учитељског, школске наредбе, и школске вести.

Додатак ће доносити поучења и предмете за читање намењене за изражање ума и васпитање срца и душе предруге младежи Србске обоега пола. У њему ће се находити у лепом избору житија светих, животописи, приповедке, притче, басне и песме моралног садржаја; предмети из Историје, Земљописа, Физике, Диететике, Домоводства и пољске Економије; рачунске и гимнастичне игре и друге задаће.

Ја сам у Школском Листу од постанка његовог много радио, по томе падам се да ћу с' Божиомъ помоћу моћи и дужности уредника одправљати у толико болѣ, што је наш многозаслужени и обштелуобљени Господин Школски Саветник Др. Ђ. Патошевић обећао да ће и у напредак своим врстним педагогичним чланцима оба ова Листа подпомагати. Притом учтиво позивам и молим све наше учене мужеве како овде тако и у Кнежевини Србској, а особито наше пречастне Свештенике, Школске Управитеље, Професоре висших и средњих училишта и Народне Учитеље, да ми своје умне прилоге и дописе, кои се са горњим програмом слажу, шилјати изволе; ја пак од своје стране обећавам, да ћу свакоме, кои ме у овом погледу подпомагао буде, из почасти оба Листа бесплатно шилјати.

Цена је за оба Листа заедно на годину 4 фор.; а на по године 2 фор. а. вр. — Школски Лист без' Додатка неће се никоме слати. Но на Додатак сам отвара се обашка годишња предплата са 1 фор. 20 нов. и полгодишња са 60 нов. а. вр.

Све Родолюбце а особито народне учитеље пријатељски умољавам, да у месту свом што више предплатника на Школски Лист скупе, а притом да младеж обоега пола на држање „Пријатеља Србске Младежи“ позову.

Господи скупитељима за велики труд њихов даје се седми примерак едног и другог Листа на дар, а имена скупитеља и предплатника' штампаше се у Листу.

Они Предплатници, кои су за целу прошлу годину предплатили, добия ће ове године Школски Лист до края Септембра, с' тога нека изволе јошт 1 форинту послати, па ће им се Лист целе ове године шилјати. — Они пак кои су предплатили за по године, примити ће у накнаду јошт шест бројева Листа и 4 Додатка, а за целу ову годину, ако Лист држати желе, имају наплатити само три форинта. Свима лань-

WWW.UNILIB.BS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ским предплатницима уз први овогодишњи број разаслаће се и шести број Школскога Листа од 1865. године, и тако неће они никакву штету трпити.

Они предбројници Школскога Листа кои од године 1864 дугую, могу дуг свой код мене положити заједно са новом предплатом да не би морали за оно мало новаца у двапут пошту плаћати.

Напоследку она Господа и Обштине, којима е 1865. године Лист шилањ, а јошт нису за њџа платили (има преко 700) нека се најдалџ до 20 Јануара о. г. мени пријаве да су ради Лист држати, пак ће им се редовно шилајти, а они ће имати за прошлу годину само 1 фор. доплатити.

Предплатни новци молим да ми се заједно са атресом предплатника у плаћеном писму најдалџ до светога Саве пошлю.

У Сомбору на Ново Лето 1866.

ЗА ГОДИНУ

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ
главни приправнички Учитель.

1866

VII ГОДИНА